

Nionde roten, tomt 29

Kvarteret Polismästaren

Tjugoförsta roten 1637–57

Sydöstra hörnet av Torggatan och

Tolfte roten 1657–70

Kronhusgatan

I en artikel i GP den 14.8.1984 berättade arkeolog Sonja Jeffery om utgrävningen av några husrester i hörnet av Kronhusgatan–Torggatan i Västra Nordstaden i Göteborg, som hon betecknade som det bäst bevarade husfyndet någonsin i Göteborg. Vad man funnit var bottenplattan till ett knuttimrat hus, tätat med mossor. Resterna av timmergolvet var delvis intakta och bottenstenarna från en kakelugn syntes längs en vägg. Mitt på golvet hittade man två tegelbitar, som var daterade 1609, troligen hitförda av holländarna. Huset hade troligen en gavel ut mot Torggatan men just den delen var försvunnen eftersom det senast uppförda huset troligen hade en källare ut mot Torggatan. Hade det varit en hel källare hade ingenting återstått. Timret är borta även på andra stället, vilket Sonja Jeffery trodde man använt för ett 1669 nedbrunnet husbygge ovanpå det som uppfördes cirka 1620. Att det inte låg något lerlager här tolkade arkeologerna som ett bevis på att husen där byggdes innan hamnkanalerna grävdes, eftersom leran från kanalgrävningarna spreds över senare byggplatser.

Per Påvelsson

1637–67, änkan 1668–70

Gustavi tomtöreslängd 2 tomter 1670

Per Påvelsson betecknas i 1639 års yrkesförteckning som hökare. År 1662 lagbjöd han en gård, som kostat 110 daler (huseköpspenning 4.16). Den 20.10.1665 tillstod han sig vara skyldig hustru *Cecilia von Lengerken* 72 d kmt på *Christopher Bengtssons* i Vänersborgs vägnar. Vid ett par tillfällen (4.6.1662 K, 23.8.1667 K) omtalas, att han hade köpt ekvirke för *Nils Danielssons* räkning. 1666 köpte han (enl. 21.3. s.å. K) 500 ostron av *Casten Vogt* för 14 daler på villkor att återvända dem omgående, om han inte ville behålla dem. Först efter tre veckor returnerade han dem med motiveringen, att han icke ville ge ut sina penningar för odugligt gods. *Anders Grubb*, ”som ostrorne insyltade” vittnade om att ostronen var fördärvade men tillade, att Per Påvelsson icke hade kunnat erhålla så många ostron ”för så ringa penning, der de elliest varit beholdne”. – Som bryggare uppträder Peder Påvelsson i accislängderna 1659–1667, i gillesprotokollen 1662–1667.

Henrik Johansson skeppare och bryggare

1671–81 M1676 2 tomter

Gustavi tomtöreslängd 2 tomter 1671–81.

Henrik Johansson skeppare gifte sig med Per Påvelssons änka *Margareta Hansdotter* och blev därigenom Henrik Johansson bryggare.

Enligt magistratens registratur för 1678 (Ba:5) klagade han över orenligheten på granntomten (se 8.42) – Margareta Hansdotter avled som änka den 25.11.1696 sedan hon tidigare samma år hade

skrivit sitt testamente. Till testamentsexekutor hade förordnats *sekreterare Laurent Böker*. Hon hade två mågar: *Jacob Loding*, gift med *Ellika Persdotter* och *Anders Bengtsson Hising*, gift med *Anna Persdotter*. Om mågarna hade magistraten den 22.10.1693 anledning att skriva (Ba:7): ”Deras stridiga räkningar hafwa förmedelst deras obändighet och underliga hufwuden samt egensinighet och egenwillighet icke kunnat av magistraten likvideras, ehwad wij therå arbetat och bemödat hafwa.”

Jacob Lodings tomt eller den norra delen av 9.29: se 8.21

I magistratens arkiv kan man finna ett synnerligen finstilt och välpräntat brev av Jacob Loding ang. hans sal svärmoders testamente (EIIa:7, 28.4.1691). Senare besvärade han sig över Laurent Bökers åtgärder ang. sterbhuset. Han klagade den 23.5.1693 över att svägerskan Anna Persdotter hade bemäktigat sig den bäst bebyggda av svärmoderns tomter medan han och hans hustru hade fått den sämsta. Tidigare på året hade han besvärat sig över att hon hade förhindrat honom fritt vattenlopp eller rännsten genom sin tomt. Loding besvärade sig också över att Anna Persdotter hade satt upp ett spilte mellan sin gård och hans m.m. (Se också granntomten 8.42.) Grannarna *hattmakarehustrun Maria Olofsdotter*, *Anders Andersson*, *Anders Ulf* och *Lars Bloms* hustru vittnade i rätten om att det hade under stridigheterna kommit till handgripligheter, då Loding hade dragit Anna Persdotter i håret:

Källa: Göteborgs Stadsarkiv EIIa:5 18.1.1693

”En sandfärdig relation angående hwad som förleden d 17.1. passerade emellan hustru Annika Persdotter och dess swåger Jacob Loding, då wij undertecknade woro inkombne uti hustru Annikas huus.

När en hoop Watn kom inrindnandes uhr Lodings gård och Brennhuus och in i hustru Annicas gård igenom hool, som han gjort på dess Planke, så har weell hustru Annicas som hustru Sandrigh Peersdotters små gossar gådt på gården pch tagit små stenar att sättia utij hoolen der watnet kom rinnande, då Loding in på sin gård med en Eldgaffet stötte uhr samma stenar, och omsider kom Loding in i hustru Annikas gård med en Eldgaffel och ett wredt modh.spiärnandes till hustru Sandrizs gosse och ref uth samma stenar, då moders dotter Annica slog en skåhl watn effter Loding och flickan lop in seyandes: mor Jacob will slå migh, då hustru Annica gick uth till Loding:

”antingen äre dee unge eller dee gamble galne, bediandes Loding gå in och inte lägga sig i träta med små barn. och Lodings hustru Ellica kom och skulle see hwad för händer var, effter hon såg honom löpa uth med ett wredt modh, då hustru Annica bad henne taga sin man med sig och sade blifwa i inne i edert huus till dess iagh går till eder, tagandes Loding på axeln och bad honom wänligen, men Loding swarade ”gården hörer så wäll mig som dig till, det diefwulen må ta dig med många flere store Eder han uthgiöt, sedan stötte han hustru Annica mot wäggen. och då hon sökte att taga emot eller wärja sigh. råkade hon Loding med handen i håret. Så tog Loding hustru Annica i bägge axlerne och slog henne i gården och togh sedan utij hennes hår med bägge händerne, och då wij undertecknande som detta ansågo söckte skillia Lodings händer. uthur hustru Annicas hår, wilie han det ingalunda, utan sade ”iag skall intet slå utan allenast hålla henne” och Loding bad läta up Porten, at folk må få see dem. och då kallade wij till hielp en man Anders Andersson och Anders Ulf in, då Loding släpte men när hans hustru sökte att skillia honom från hustru Annica slog han henne en örfihl, att näsan blödde. Och om det han säger, att hustru Annica har skolat betat Loding i fingren, det sågom wij intet och kunde omögeligen skiee, efter ham hölt alt stilla sina händer i hennes hår till dess bemälte begge karlar dem sedan lossade och då wij hulpom in hustru Annica i stugan war hon af förskräckelse så godt som död i våra händer, som

dee goda herrar, hwilka woro af Herr Praesidenten dijtskickade nogsampt säga. Och Loding lupp ända in på gården och sökte sin Eldgaffel, som hustru Annicas piga hade satt i kiöket, den Lodings piga seen kom och tog igen och sågom wij Loding hafwa giort hustrun 2ne skador. den ena på den wänstra armen och den andre på det wänstra knäet. Och så frampt iag Marta Svensdotter icke hade satt mine knä emot hennes rygg wid det elacke tillfället så hade det warit befara det att Loding brutit hennes rygg af. Att sålunda wara i wår närwaro passerat det kunna wij Edeligen besanna om det påfordras.

Marija Olufsdotter och Marta Svensdotter”

Rätten hävdade, att den tomt, som Hisings hustru övertagit efter sin avlidna mor hade hon ”bekommit till arvs genom byte och lottkastning, varandes både den tomt och den, som Loding själv bebor av opartiske män värderad”. Loding hade tagit mer än 3 300 d smt av sin hustrus medel kontant utom huset och andra mobilier. Han borde inte klaga över kontributionen och hade väl själv något med sig i boet, anförde magistraten. Berg (II:7–8, 130) kallar Loding en lat sälle och berättar, att Lodings hustru 1697 klagade över sin man, att han ingenting gjorde. Han sålde hennes saker, vilket han nyligen gjort med en stor silverkanna och en halskedja.

Jacob Lodings gård norr om hörntomten

Efter Lodings död ville hans systerson *handlanden Nils Eriksson Giering* i Stockholm ta till sig Lodings båda barn *Maria* och *Gustaf* men de ville stanna i Göteborg. Nils Giering sålde för 800 d smt gården, mellan fältväbeln Nils Röhammar i öster och Matthias Normans änka i norr till *handlanden Jacob Bornander*, som erhöll uppbud 22.12.1708. För samma summa—800 d smt plus 100 dalers diskretion – bördades gården av

handl Arvid Askelund,

som erhöll fasta 11.3.1709. Samma år den 16.12. pantsatte han till Gustavi kyrka ”gård på Torggatan näst intill hörnet, där fältväbeln Nils Röhammar nu bor”.

Arvid Askelund hade erhållit burskap som handlande 6.9.1709 och betecknas som död 1715. Hans änka *Maria Böker* (dotter till handl. *Lars Olofsson Böker* och *Christina Järpe*) avvittrade efter honom först 21.2.1720 och sades då äga gård på Torggatan med välvd källare samt en annan gård mellan Oswald Maas och sal Jonas Norman.

Samma år gifte hon om sig med

löjtnant Tore Tolberg.

Den 21.3.1722 ansökte föravskedade löjtnant Torerus Tolberg om att dess hus och gård på Torggatan skulle försäljas på offentlig auktion till högstbjudande för att *jungfru Anna Catarina Böker* för vilken hans antecessor matrimonii Arfwed Askelund hade varit förmyndare, skulle få ut sina arvsmedel. Huset hade inlösts med dessa medel. Detta klandrades av Anders Bengtsson Hisings dotter *Catarina Runge*, emedan varken Arvid Askelund, som köpt gården av hennes kusiner (”syskonebarn”) eller löjtnant Tolberg hade låtit lagfara gården. Maria Böker kunde då uppvisa fastebrevet, varför klandret ogillades.

Slaktaremästare Anders Becker

köpte gården. Han hade erhållit burskap 5.4.1721.

Hörntomten eller Anders Bengtsson Hisings gård

Äganderätten till själva hörntomten övergick före 1707 från *Anders Bengtsson Hising* och hans anhöriga till

fältväbeln Nils Röhammar,

som detta år den 21 dec. pantsatte gård på Torggatan till *Jacob Bornander*. Omkring årsskiftet 1708–09 bör sedan gården ha övertagits av grannen i norr *Arvid Askelund*, som redan 1710 ägde två tomter. Hans änka *Maria Böker* sålde sedan för 1 000 d smt gård mellan Arvid Askelunds arvingars i norr och handl. *Jacob Bornander* i öster till

slaktaremästare Jonas Pettersson (Norman),

som uppbjöd 1715. Han var (enligt Berg I:3, 66) son till *konstapeln Peder Hansson* och *Annika Svensdotter Böö*. Bouppteckningen efter honom den 8.5.1721 visade en förmögenhet av 2 389 d smt. Enligt den ägde han gård på Torggatan mellan handelsmannen *Jacob Bornander* i öster och löjtnant *Thore Tholberg* i norr samt ett litet hus på *Kvarnberget* ”som änkans mor nu bebor”. Änkan hette *Barbro Fredriksdotter*.

Det tycks som om *slaktare mästare Anders Becker* genom giftermål efter *Jonas Normans* död blev ägare även av denna gård som sedan delade öden med *Jacob Lodings* gamla gård norr härom

Slaktareänkan Barbara Beckers sterbhusdeltagare (bou när? Sonen *Jonas* bou 27.8.1750)) var löjtnanten i kungl. artilleriet *herr Fredrik Becker kronobefallningsman* och *herr Magnus Ferling, Anna Christina Ferling, född Norman* samt *slaktaren Lars Norman* och *handelsbetjänt Erik Norman Pettersson*

Registret: *Ferling* (utan förnamn) befallningsman, begr. 20.9.1761. Kungl. befallningsman *Carl Magnus Ferling* deltog i försäljning av 8.21 1764. Borgen för honom av trähandlare *James Mars-hall* ledde till kvarstad för denne (se 8.49 och 4.33s). En son till tullnären vid *Lilla Bommen Anders Ferling* begravdes 1729. *Anders Becker* efterlämnade (bou 4.2.1743) bl.a. två hus bredvid varandra på Torggatan eller *Kronhusgatehörnet*, värda 1.7.1743. Dessa övertogs av sonen

slaktaremästare Jonas Becker

(burskap 1.7.1743), vilken vid sin död (bou 27.8.1750) efterlämnade bl.a. tomt på Torggatan med efter branden 1746 nybyggt hus med en del rum oinredda. Detta ärvdes av hans änka *Anna Margareta Thierman* (dotter till *Anders Håkansson* och *Helena Thierman*, död 9.7.1747). Hon gifte om sig med

bryggaren Olof Österborg,

som erhöll burskap den 23.7.1757 men avled samma år den 8 sept. Enligt bouppteckningen ägde han bl.a. hus och tomt på Torggatan med en därtill på hörnet av *Kronhusgatan* inplankad ödetomt och ett av sten därpå uppsatt men ännu ofärdigt brygghus med inmurad panna, värd 400 d smt, vidare två ödetomter näst intill *Nils Fehmans* hus, 1 000 d smt, halva frälsehemmanet *Hylte Övergården* i *Askim*, som änkan ägt före giftermålet.

När änkan *Anna Greta Österborg* den 1.7.1758 sålde sina fastigheter till *bagareålderman Henrik Skarin* sades köpet omfatta två avbrända ödetomter med en avbränd stenhusbyggnad i hörnet av *Kronhus- och Torggatorna* mellan avl. justitie borgmästare *Paul Ekermans* eller numera assessor *von Jacobssons* avbrända ödetomt i öster och *Anders Radhes* ödetomt i norr (74'×54' sv. mått).

Bagaren Hindrik Skarin

erhöll den 24.5.1762 första uppbud på bryggaren Olof Österborgs änka Annas på hörnet av Torg- och Kronhusgatorna belägna tvenne avbrända tomter med därå varande avbrända stenhus, som han köpt den 1.7.1758 för 1 325 d smt och sedan låtit bebygga med stenhus.

Burskap som bagaremästare hade Henrik Skarin erhållit 19.5.1741. Han efterlämnade (bou 4.7.1771) 4 027 d smt, därav stenhus och hörntomt vid Torg- och Kronhusgatorna samt en annan tomt till gårdsrummet, 7 867 daler samt två ödetomter, den ena över gatan gentemot huset, den andra på Kronhusgatan gentemot skomakaren Bromans hus. Hans änka *Inger Hall*, död 14.6.1783, efterlämnade de två ödetomterna samt hörnhuset ”med stall och vedbodas av korsvirke och bräder samt bageri”. Sonen

Lars Skarin,

som erhållit burskap som bagaremästare 11.7.1766 och gjort cession 1769, inropade huset på auktion 24.7.1783 för 2 500 rdr men överlät det på brodern

Hans Petter Skarin

för 2 333.16 rdr. Hans Petter Skarin hade erhållit burskap som bagaremästare 10.6.1768. I tomtöreslängderna omtalas huset som bagaren Hans Petter Skarins stenhus (9.29) under åren 1786–87 men tillhörde 1790 *bagaren Björkfelts änka*.

Gården ägdes 1793–1807 av bagaren Jonas Broman (uppbud 29.4.1793).

Senare uppbud av 9.29

bagare Marcus Zimmerman	29.2.1808
vikt handl Johan Fredrik Olsson	2.2.1846
bagare Anders Carlberg	5.2.1849